

ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти

сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

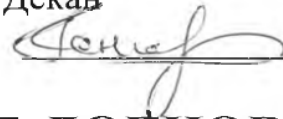
Кафедра філософії, соціології та політології

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою факультету

(протокол № 2 від «30» 01 2023 р.)

Дека

Юлія ГОНЧАРОВА

**ПОЛІТИЧНЕ ЛОБІЮВАННЯ /
POLITICAL LOBBYING**

**РОБОЧА ПРОГРАМА /
COURSE OUTLINE**

освітній ступінь	бакалавр	/	bachelor
галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки	/	Social and behavioural sciences
спеціальність	052 Політологія	/	Political science
освітня програма	Політологія міжнародних відносин	/	Political science of international relations

Київ 2023

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ
заборонено**

Автори: Барановський Ф. В., доктор політичних наук, професор
Міщенко А.М., кандидат політичних наук, доцент,
Разіцький В.Й., кандидат історичних наук, доцент.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри
філософії, соціології та політології 20.12.2022 р., протокол № 16.

Рецензенти: Прокопчук І. І., кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри філософії, соціології та політології
ДТЕУ
Кондратенко О. Ю., доктор політичних наук,
доцент, провідний науковий співробітник відділу
проблем світового політичного розвитку Інституту
політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.
Кураса НАН України

**ПОЛІТИЧНЕ ЛОБІЮВАННЯ /
POLITICAL LOBBYING**

**РОБОЧА ПРОГРАМА /
COURSE OUTLINE**

освітній ступінь	бакалавр	/	bachelor
галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки	/	Social and behavioural sciences
спеціальність	052 Політологія	/	Political science
освітня програма	Політологія міжнародних відносин	/	Political science of international relations

**1. СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ ТА РОЗПОДІЛ ГОДИН ЗА ТЕМАМИ
(ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН)**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин			Форми контролю	
		Усього годин/кредитів	з них			
			лекції	семінарські заняття/мк		самостійна робота
1	Теоретичні засади вивчення лобізму	18	4	6	8	О, ТЗ, ПР, АД, ЕК
2	Суб'єкти та об'єкти процесу лобіювання	18	4	6	8	О, ТЗ, ПР, АД, ЕК
3	Типологія лобізму	10	2	2	6	О, ТЗ, ПР
4	Функції лобізму	10	2	2	6	О, ТЗ, ПР, АД, ЕК
5	Технології лобіювання	14	2	4	8	О, ТЗ, ПР, ЕК
6	Великі об'єднання лобістів	10	2	2	6	О, ТЗ, ПР, АД, ККР
7	Парламентський лобізм	14	2	4	8	О, ТЗ, ПР, АД, ЕК
8	Бюджетний лобізм	10	2	2	6	О, ТЗ, ПР, ЕК
9	Етнічний лобізм	10	2	2	6	О, ТЗ, ПР, АД, ЕК
10	Міжнародний лобізм	14	2	4	8	О, ТЗ, ПР, АД, ЕК
11	Особливості лобізму в США	18	4	6	8	О, ТЗ, ПР, АД, ЕК

12	Особливості лобізму у Європейському Союзі	14	2	4	8	О, ТЗ, ПР, ДГ, ЕК
13	Лобі-дискурс в Україні	20	4	6	10	О, ТЗ, ПР, АД, ЕК, ККР
	Разом:	180/6	34	50	96	
Підсумковий контроль						екзамен

Скорочення:

О – опитування

ТЗ – творче завдання

АД – участь в аудиторній дискусії

ПР – презентація

ДГ – участь у діловій грі

ЕК – експрес-контроль

ККР – комплексна контрольна робота

**2. ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНИХ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ,
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Результати навчання	Навчальна діяльність*	Робочий час здобувача вищої освіти, год.
1	2	3
<p>Знати: генезу терміну «лобізм», історичні корені лобізму, місце лобізму в політичній системі; сучасні підходи до тлумачення лобізму, сутність лобізму як виду політичної комунікації.</p> <p>Вміти: досліджувати лобізм як професію та інститут політичної системи суспільства; розрізняти види лобізму, аналізувати лобізм як корупційний елемент і як GR.</p>	<p align="center">Тема 1. Теоретичні засади вивчення лобізму</p> <p align="center">Лекція</p> <p align="center">План</p> <ol style="list-style-type: none"> Генеза терміну «лобізм». Історичні корені лобізму. Місце лобізму в політичній системі. <p align="center">Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 1 (9-17), 2 (162-165), 3 (5-11). Додатковий: 1 (42-48), 7 (81-86), 16 (112-123). Інтернет-джерела: 1-6.</i></p>	2
	<p align="center">Практичне заняття</p> <p align="center">План</p> <ol style="list-style-type: none"> Лобізм як професія. Лобізм як інститут політичної системи суспільства. <p align="center">Завдання для самостійної роботи</p> <ol style="list-style-type: none"> <i>Підготуватись до дискусії на тему: «Чому лобіювання є важливим?»</i> <i>Проаналізуйте, чому лобізм знаходиться у сфері міждисциплінарних досліджень?</i> <i>Підготувати презентацію на тему: Роль лобіювання як легітимного інструменту впливу на державну політику.</i> 	2

	<p>Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 1 (9-17), 2 (162-165), 3 (5-11). Додатковий: 1 (42-48), 7 (81-86), 16 (112-123). Інтернет-джерела: 1-6.</i></p> <p>Практичне заняття План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Лобізм як корупційний інструмент. 2. Лобізм як GR <p>Завдання для самостійної роботи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготуватися до експрес-контролю за темою. 2. Підготувати презентацію на тему: <i>Лобізм і GR: спільне та відмінне.</i> 3. Підготуватись до дискусії на тему: <i>Чи може прийняття міжнародного стандарту лобіювання стати чинником мінімізації ризиків прозорості та добросовісності, пов'язаних із лобістською практикою.</i> <p>Список рекомендованих джерел: <i>Основний: (9-17), 2 (162-165), 3 (5-11). Додатковий: 1 (42-48), 7 (81-86), 16 (112-123). Інтернет-джерела: 1-6.</i></p>	<p>2</p> <p>4</p>
<p>Знати: структуру лобізму, поняття та основні види суб'єктів та об'єктів лобіювання; функції груп інтересів і груп тиску, форми</p>	<p>Тема 2. Суб'єкти та об'єкти процесу лобіювання</p> <p>Лекція</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Структура лобізму. 2. Поняття та основні види суб'єктів та об'єктів лобіювання. <p>Список рекомендованих джерел:</p>	<p>2</p>

<p>взаємодії лобістів з інститутом держави</p> <p>Вміти: аналізувати поняття «група інтересів» і «група тиску», визначати кореляцію цих понять; характеризувати функції груп інтересів і груп тиску, аналізувати теорії груп інтересів; розрізняти плюралістичне та корпоративне лобювання.</p>	<p><i>Основний: 2 (162-165), 3 (5-11). Додатковий: 2 (171-174), 13 (28-32), 17 (13-25), 19 (138-144). Інтернет-джерела: 1-6.</i></p> <p style="text-align: center;">Практичне заняття План</p> <p>1. Поняття «група інтересів» і «група тиску».</p> <p>2. Співвідношення та кореляція понять «група інтересів» і «група тиску».</p> <p style="text-align: center;">Завдання для самостійної роботи</p> <p>1. Підготуватись до експрес-контролю за темою.</p> <p>2. <i>Підготуватись до дискусії за темою: Позитивний і негативний підхід щодо трактування ролі груп інтересів і груп тиску у політичному житті: pro & contra .</i></p> <p>3. <i>Підготувати презентацію на тему: Чинники ефективності груп інтересів і груп тиску.</i></p> <p style="text-align: center;">Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 2 (162-165), 3 (5-11). Додатковий: 2 (171-174), 13 (28-32), 17 (13-25), 19 (138-144). Інтернет-джерела: 1-6.</i></p> <p style="text-align: center;">Лекція План</p> <p>1. Функції груп інтересів і груп тиску</p> <p>2. Теорія груп інтересів.</p> <p>3. Форми взаємодії лобістів з інститутом держави.</p> <p style="text-align: center;">Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 2 (162-165), 3 (5-11).</i></p>	<p>2</p> <p>2</p> <p>2</p>
--	--	----------------------------

Додатковий: 2 (171-174), 13 (28-32), 17 (13-25), 19 (138-144).

Інтернет-джерела: 1-6.

Практичне заняття

2

План

1. Артикуляція, агрегування, інформування, рекрутування як функції груп інтересів і груп тиску
2. Теорія груп інтересів Джеймса Медісона. Теорія груп інтересів Артура Ф. Бентлі. Теорія груп інтересів Девіда Трумена.

Завдання для самостійної роботи

2

1. Підготуватись до дискусії на тему: «Чому при подібності функцій групи тиску і політичні партії не є тотожними поняттями?»
2. Засвоїти і пояснити такі поняття: групи «за звичаєм», інституціональні групи, групи захисту, групи підтримки.
3. Підготувати презентацію на тему: «Сутність системи функціонального представництва»

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2 (162-165), 3 (5-11).

Додатковий: 2 (171-174), 13 (28-32), 17 (13-25), 19 (138-144).

Інтернет-джерела: 1-6.

Практичне заняття

2

План

1. Теорія груп інтересів Мансура Олсона. Теорія груп інтересів Роберта Солсбері. Типологія груп інтересів (Г. Алмонд, Ж. Блондель, У. фон Алеман).
2. Плюралістичне лобіювання та корпоративне лобіювання.

<p>відкритого та закритого лобізму.</p>	<p>форми закріплення в державі, характеру ухвалення управлінських рішень.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Типи лобіювання відповідно до рівня просування інтересу, часу, характеру діяльності, методів. 3. Типи лобіювання відповідно до кількісного складу суб'єктів, національної належності суб'єктів, ступеня організованості суб'єктів, напрямку дії. 4. Відкритий і закритий лобізм. <p style="text-align: center;">Завдання для самостійної роботи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Засвоїти критерії відокремлення тіньового лобізму від публічного. 2. Зробити порівняльну характеристику легального лобізму, «тіньового» лобізму та корупції у вигляді порівняльної таблиці. 3. Підготувати презентацію на тему: «Важливість класифікації видів лобізму». <p style="text-align: center;">Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 2 (162-165), 3 (5-11). Додатковий: 1 (42-48), 5 (7-17), 7 (81-86), 16 (112-123). Інтернет-джерела: 1-6.</i></p>	6
<p>Знати: функціональну сутність лобізму; поняття та ознаки «цивілізованого лобізму».</p>	<p style="text-align: center;">Тема 4. Функції лобізму</p> <p style="text-align: center;">Лекція План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Функціональна сутність лобізму. 2. Поняття «цивілізований лобізм»: основні ознаки. <p style="text-align: center;">Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 2 (165-168), 3 (5-11). Додатковий: 1 (42-48), 3, 7 (81-86), 11, 20.</i></p>	2

<p>Вміти: аналізувати функції лобізму як політичного інституту; визначати умови трансформації лобізму в цивілізовану форму.</p>	<p><i>Інтернет-джерела: 1-6.</i></p> <p style="text-align: center;">Практичне заняття</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інформаційна та комунікативна функції лобізму як політичного інституту. 2. Функції артикулювання інтересів, прагматична, функція узгодження суспільних інтересів, контрольна, експертна, прогностична функції тощо. 3. Умови трансформації лобізму в цивілізовану форму. <p style="text-align: center;">Завдання для самостійної роботи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготуватися до експрес-аналізу по темі. 2. Підготуватися до дискусії на тему: <i>Позитивні та негативні функції лобізму.</i> 3. Зробити презентацію на одну з таких тем: <i>Відкритість і прозорість як умови цивілізованого лобізму.</i> <p style="text-align: center;">Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 2 (165-168), 3 (5-11). Додатковий: 1 (42-48), 3, 7 (81-86), 11, 20. Інтернет-джерела: 1-6.</i></p>	<p style="text-align: right;">2</p> <p style="text-align: right;">6</p>
<p>Знати: основні методи лобізму; поняття лобістська технологія та інструменти лобістської діяльності.</p>	<p style="text-align: center;">Тема 5. Технології лобіювання</p> <p style="text-align: center;">Лекція</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні методи лобізму. 2. Поняття лобістська технологія та інструменти лобістської діяльності. <p style="text-align: center;">Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 2 (165-168), 4 (122-140). Додатковий: 1 (42-48), 5 (7-17), 7 (81-86), 9 (110-116), 16 (112-123). Інтернет-джерела: 1-6.</i></p>	<p style="text-align: right;">2</p>

<p>Вміти: визначати методи лобізму та технології впливу; визначати інфраструктурні та соціальні технології лобіювання; аналізувати етапи лобіювання</p>	<p style="text-align: center;">Практичне заняття План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Методи лобізму: виступи, зустрічі, розробка законопроектів, фінансування, PR, вплив на суспільну думку, підкуп. 2. Технології впливу: прямі (Government Relations, кабінетне та публічне лобіювання), непрямі (Public Affairs, Media Relations, Grassroots). <p style="text-align: center;">Завдання для самостійної роботи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготувати презентацію на тему: «Кабінетне лобіювання» 2. Підготуватись до дискусії на тему: Проблема поєднання прозорості і офіційного характеру лобістської діяльності із неформальними партнерськими комунікаціями суб'єкта лобізму з об'єктом. 3. Підготувати презентацію на тему: «Комбіноване використання технологій лобіювання». <p style="text-align: center;">Список рекомендованих джерел: Основний: 2 (165-168), 4 (122-140). Додатковий: 1 (42-48), 5 (7-17), 7 (81-86), 9 (110-116), 16 (112-123). Інтернет-джерела: 1-6.</p> <p style="text-align: center;">Практичне заняття План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інфраструктурні технології лобіювання. 2. Технології «обміну» ресурсів, публічного позиціювання, технології доступу до процесу підготовки та ухвалення політичного рішення 3. Соціальні технології. Етапи лобіювання. 	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">4</p> <p style="text-align: center;">2</p>
--	---	--

<p>інтересів; визначати корупційні ризики парламентського лобізму</p>	<p><i>суспільства може бути чинником протидії бюрократії?</i></p> <p>3. Підготувати презентацію на тему: «Приховані групи тиску та їхній політичний вплив».</p> <p>Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 1 (7-17), 2 (162-165), 3 (8-11). Додатковий: 1 (42-48), 4 (50-62), 13 (28-32), 14, 16 (112-123), 17 (13-25). Інтернет-джерела: 1-6.</i></p> <p>Практичне заняття План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Роль партій і депутатів у процесі ухвалення рішення. 2. Політичні партії як групи інтересів. 3. Корупційні ризики парламентського лобізму. <p>Завдання для самостійної роботи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготуватися до експрес-контролю з ключових питань лекції. 2. Підготувати презентацію на тему: «Особливості функцій групових інтересів і політичних партій». 3. Підготувати презентацію на тему: «Моделі групової політики». <p>Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 1 (7-17), 2 (162-165), 3 (8-11). Додатковий: 1 (42-48), 4 (50-62), 13 (28-32), 14, 16 (112-123), 17 (13-25). Інтернет-джерела: 1-6.</i></p>	<p>2</p> <p>4</p>
<p>Знати: поняття «бюджетний лобізм»; особливості, інституційний аспект</p>	<p>Тема 8. Бюджетний лобізм</p> <p>Лекція План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття «бюджетний лобізм». 2. Особливості бюджетного лобізму. 3. Інституційний аспект бюджетного лобізму. 	<p>2</p>

<p>та форми бюджетного лобізму.</p> <p>Вміти: визначати лобізм місцевої та регіональної владі, методи бюджетного лобіювання; характеризувати корпоративний та іноземний лобізм як форми бюджетного лобізму; аналізувати особливості бюджетного лобізму в різних державах світу.</p>	<p>4. Форми бюджетного лобізму.</p> <p>Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 1 (7-17), 2 (162-165), 3 (8-11). Додатковий: 1 (42-48), 2 (171-174), 9 (110-116). Інтернет-джерела: 1-6.</i></p> <p>Практичне заняття План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Лобізм місцевої та регіональної владі. Поняття «місцева еліта». 2. Методи бюджетного лобіювання. 3. Корпоративний лобізм як форма бюджетного лобізму. Іноземний лобізм як форма бюджетного лобізму. 4. Особливості бюджетного лобізму в різних державах світу <p>Завдання для самостійної роботи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. На основі вивчення питань лекції підготуватися до експрес-опитування. 2. Підготувати презентацію на тему: «Специфіка бюджетного лобіювання». 3. Підготувати презентацію на тему: «Групи бюджетного лобіювання». <p>Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 1 (7-17), 2 (162-165), 3 (8-11). Додатковий: 1 (42-48), 2 (171-174), 9 (110-116). Інтернет-джерела: 1-6.</i></p>	<p>2</p> <p>6</p>
--	--	-------------------

<p>Знати: поняття «етнічний лобізм», особливості реалізації, суб'єкти та форми етнічного лобізму.</p> <p>Вміти: досліджувати технології етнічного лобізму; визначати роль діаспори в реалізації етнічного лобіювання; характеризувати вплив етнічного лобізму на зовнішню політику різних держав світу; аналізувати етнічний лобізм в інформаційних війнах.</p>	<p style="text-align: center;">Тема 9. Етнічний лобізм</p> <p style="text-align: center;">Лекція</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття «етнічний лобізм». 2. Особливості реалізації етнічного лобізму. 3. Суб'єкти етнічного лобізму. 4. Форми етнічного лобізму. <p style="text-align: center;">Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 1 (7-17), 2 (175-185), 3 (8-11). Додатковий: 1 (42-48), 2 (171-174), 16 (112-123). Інтернет-джерела: 1-6.</i></p> <p style="text-align: center;">Практичне заняття</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Технології етнічного лобізму. Роль діаспори в реалізації етнічного лобіювання. 2. Вплив етнічного лобізму на зовнішню політику різних держав світу. 3. Етнічний лобізм в інформаційних війнах. <p style="text-align: center;">Завдання для самостійної роботи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготуватися до експрес-контролю з ключових питань лекції. 2. Підготувати презентацію на тему: «Етнічний лобізм як елемент застосування м'якої сили в міжнародних відносинах». 3. Підготуватись до дискусії на тему: Позитивні та негативні аспекти етнічного лобізму. <p style="text-align: center;">Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 1 (7-17), 2 (175-185), 3 (8-11). Додатковий: 1 (42-48), 2 (171-174), 16 (112-123). Інтернет-джерела: 1-6.</i></p>	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">6</p>
---	--	--

<p>Знати: основні підходи до визначення «міжнародного лобізму»; особливості структури лобізму на міжнародному рівні; суб'єкти, об'єкти та предмет міжнародного лобізму.</p> <p>Вміти: визначати основні завдання лобістської діяльності на міжнародній арені; співвідносити міжнародний лобізм, зовнішньополітичний лобізм та дипломатію; аналізувати та поняття лобі-групи в міжнародних відносинах; характеризувати основні типи груп інтересів на міжнародному рівні.</p>	<p align="center">Тема 10. Міжнародний лобізм</p> <p align="center">Лекція</p> <p align="center">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні підходи до визначення «міжнародного лобізму». 2. Особливості структури лобізму на міжнародному рівні. 3. Суб'єкти та об'єкти міжнародного лобізму. 4. Предмет міжнародного лобіювання. <p align="center">Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 1 (7-17), 2 (175-185), 3 (8-11). Додатковий: 1 (42-48), 2 (171-174), 5 (7-17), 8 (69-79), 15 (143-151), 16 (112-123), 21 (37-38). Інтернет-джерела: 1-6.</i></p> <p align="center">Практичне заняття</p> <p align="center">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні завдання лобістської діяльності на міжнародній арені. 2. Міжнародний лобізм, зовнішньополітичний лобізм та дипломатія: співвідношення понять. <p align="center">Завдання для самостійної роботи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготуватися до роботи в малих групах на тему «Методи та підходи щодо підсилення зовнішнього лобіювання». 2. Підготувати презентацію на тему: «PR-агентства як суб'єкти міжнародного лобізму». 3. Підготувати презентацію на тему: «Рівні міжнародного лобізму». <p align="center">Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 1 (7-17), 2 (175-185), 3 (8-11).</i></p>	<p align="center">2</p> <p align="center">2</p> <p align="center">4</p>
--	--	---

	<p><i>Додатковий: 1 (42-48), 2 (171-174), 5 (7-17), 8 (69-79), 15 (143-151), 16 (112-123), 21 (37-38).</i> <i>Інтернет-джерела: 1-6.</i></p> <p style="text-align: center;">Практичне заняття План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття лобі-групи в міжнародних відносинах. 2. Основні типи груп інтересів на міжнародному рівні, їхня характеристика. <p style="text-align: center;">Завдання для самостійної роботи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготуватися до експрес-контролю з ключових питань лекції. 2. Підготуватись до дискусії на тему: <i>Етичні аспекти внутрішнього лобіювання інтересів іноземних суб'єктів.</i> 3. Підготувати презентацію на тему: <i>«Двоякий вимір національного рівня міжнародного лобіювання».</i> <p style="text-align: center;">Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 1 (7-17), 2 (175-185), 3 (8-11).</i> <i>Додатковий: 1 (42-48), 2 (171-174), 5 (7-17), 8 (69-79), 15 (143-151), 16 (112-123), 21 (37-38).</i> <i>Інтернет-джерела: 1-6.</i></p>	<p>2</p> <p>4</p>
<p>Знати: специфіку становлення та еволюції лобізму в політичній системі США; законодавчу базу лобізму в США; вимоги американського</p>	<p style="text-align: center;">Тема 11. Особливості лобізму в США</p> <p style="text-align: center;">Лекція План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Становлення та еволюція лобізму в політичній системі США. 2. Законодавча база лобізму в США. <p style="text-align: center;">Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 1 (7-17), 2 (175-185), 3 (16-23).</i> <i>Додатковий: 1 (42-48), 2 (171-174), 5 (7-17), 15 (143-151), 16 (112-123), 17 (13-25), 18, 19, 20.</i></p>	<p>2</p>

<p>законодавства до лобістів; особливості співвідношення федерального та регіонального рівнів регулювання лобіювання.</p> <p>Вміти: аналізувати нормативні акти США, що регулюють лобістську діяльність; досліджувати відповідальність лобістів; класифікувати суб'єкти лобістської діяльності в США; аналізувати найпоширеніші конституційно-правові форми лобіювання; характеризувати лобістську діяльність діаспор.</p>	<p><i>Інтернет-джерела: 1-6.</i></p> <p style="text-align: center;">Практичне заняття</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Акт «Про реєстрацію зарубіжних фірм» від 1938 року, «Федеральний закон про регулювання лобізму» 1946 р.. 2. Стандарти етичної поведінки для службовців органів виконавчої влади. 3. Федеральний Акт «Про відкритість лобіювання» від 1995 року. 4. Федеральний Акт «Чесного лідерства і відкритої влади» від 2007 року. 5. Наказ Президента США «Етичні зобов'язання персоналу виконавчої влади» № 13490. <p style="text-align: center;">Завдання для самостійної роботи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготуватися до експрес-контролю з ключових питань лекції. 2. <i>Підготувати презентацію на тему: «Сутність сучасної реформи лобістського законодавства в США».</i> 3. <i>Підготувати презентацію на тему: «Еволюція законодавства США в галузі лобіювання».</i> <p style="text-align: center;">Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 1 (7-17), 2 (175-185), 3 (16-23). Додатковий: 1 (42-48), 2 (171-174), 5 (7-17), 15 (143-151), 16 (112-123), 17 (13-25), 18, 19, 20.</i></p> <p><i>Інтернет-джерела: 1-6.</i></p> <p style="text-align: center;">Лекція</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вимоги американського законодавства до лобістів. 2. Співвідношення федерального та регіонального рівнів регулювання лобіювання. 	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">2</p>
---	---	--

	<p>Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 1 (7-17), 2 (175-185), 3 (16-23). Додатковий: 1 (42-48), 2 (171-174), 5 (7-17), 15 (143-151), 16 (112-123), 17 (13-25), 18, 19, 20. Інтернет-джерела: 1-6.</i></p> <p>Практичне заняття План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Відповідальність лобістів. 2. Суб'єкти лобістської діяльності в США, їхня класифікація. <p>Завдання для самостійної роботи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. На основі вивчення питань лекції підготуватися до експрес-контролю. 2. Підготуватись до дискусії на тему: <i>Важливість фінансового контролю лобістської діяльності.</i> 3. Зробити презентацію на тему: <i>«Особливості здійснення державного і громадського контролю за діяльністю лобістів в США».</i> <p>Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 1 (7-17), 2 (175-185), 3 (16-23). Додатковий: 1 (42-48), 2 (171-174), 5 (7-17), 15 (143-151), 16 (112-123), 17 (13-25) 18, 19, 20. Інтернет-джерела: 1-6.</i></p> <p>Практичне заняття План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Найпоширеніші конституційно-правові форми лобіювання: вплив на прийняття нормативно-правових актів, вплив на ухвалення судових рішень прецедентного змісту. 2. Лобістська діяльність діаспор. 	<p>2</p> <p>2</p> <p>2</p>
--	--	----------------------------

<p>впливу на посадовців в рамках організації; досліджувати діяльність консультативних органів ЄС як об'єктів впливу для лобістів; аналізувати особливості лобізму в різних державах ЄС; визначати найпоширеніші технології лобіювання в межах ЄС.</p>	<p>Завдання для самостійної роботи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготуватися до експрес-контролю з ключових питань лекції 2. Підготуватися до ділової гри: «Представлення основних груп інтересів на рівні ЄС»: інтереси виробників (комерційні); інтереси невиробничого характеру (некомерційного сектора); регіональні інтереси; політичні (національні) інтереси. 3. Зробити презентацію на тему: «Лобіювання в наднаціональних структурах». <p>Список рекомендованих джерел: <i>Основний: Основний: 1 (7-17), 2 (175-185), 3 (59-69).</i> <i>Додатковий: 1 (42-48), 2 (171-174), 5 (7-17), 15 (143-151), 16 (112-123), 17 (13-25).</i> <i>Інтернет-джерела: 1-6.</i></p> <p>Практичне заняття План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Консультативні органи ЄС як об'єкти впливу для лобістів. 2. Особливості лобізму в різних державах ЄС: Німеччина, Франція, Великобританія, Італія, Бельгія. 3. Найпоширеніші технології лобіювання в межах ЄС. <p>Завдання для самостійної роботи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. На основі вивчення питань лекції підготуватися до експрес-контролю. 2. Зробити презентацію на тему: «Порівняльний аналіз лобіювання у Великій Британії та Німеччині». 3. Творчо осмислити і дати аргументовану відповідь на запитання: Чи мають принципи 	<p>4</p> <p>2</p> <p>4</p>
---	--	----------------------------

	<p>лобізму в ЄС бути тотожними принципам лобізму в США?</p> <p>Список рекомендованих джерел: <i>Основний: 1 (7-17), 2 (175-185), 3 (59-69). Додатковий: 1 (42-48), 2 (171-174), 5 (7-17), 15 (143-151), 16 (112-123), 17 (13-25). Інтернет-джерела: 1-6.</i></p>	
<p>Знати: причини актуалізації лобізму в Україні; перспективи становлення цивілізованого лобізму в Україні; законопроекти щодо лобістської діяльності в Україні; переваги та недоліки потенційної інституціоналізації лобізму в Україні.</p> <p>Вміти: досліджувати та визначати причини актуалізації лобізму в Україні; аналізувати та визначати чинники становлення цивілізованого лобізму в Україні;</p>	<p>Тема 13. Лобі-дискурс в Україні</p> <p>Лекція План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Причини актуалізації лобізму в Україні. 2. Перспективи становлення цивілізованого лобізму в Україні. <p>Список рекомендованих джерел: <i>Основний: Основний: 1 (7-17), 2 (175-185), 3 (77-108). Додатковий: 1 (42-48), 2 (171-174), 5 (7-17), 6 (434-439), 10 (403-405), 11, 12 (260-268), 14, 15 (143-151), 16 (112-123), 17 (13-25). Інтернет-джерела: 1-6.</i></p> <p>Практичне заняття План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Забезпечення транспарентності та балансу інтересів у процесу прийняття політичних рішень як причини актуалізації лобізму в Україні. 2. Кадрове забезпечення (професіоналізація), етичні аспекти та правова і фінансова регламентація лобістської діяльності як чинники становлення цивілізованого лобізму в Україні. <p>Завдання для самостійної роботи</p>	<p>2</p> <p>2</p> <p>4</p>

<p>аналізувати законопроекти та характеризувати сучасні законодавчі ініціативи в сфері регулювання лобістської діяльності в Україні.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Підготуватися до експрес-контролю з питань лекції. 2. Зробити презентацію на тему: «Реєстр прозорості: сутність і роль у регулювання лобістської діяльності». 3. Підготуватись до дискусії на тему: «Професіоналізація лобізму: українська специфіка». <p style="text-align: center;">Список рекомендованих джерел: <i>Основний: Основний: 1 (7-17), 2 (175-185), 3 (77-108).</i> <i>Додатковий: 1 (42-48), 2 (171-174), 5 (7-17), 6 (434-439), 10 (403-405), 11, 12 (260-268), 14, 15 (143-151), 16 (112-123), 17 (13-25).</i> <i>Інтернет-джерела: 1-6.</i></p> <p style="text-align: center;">Лекція План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Законопроекти щодо лобістської діяльності в Україні. 2. Переваги та недоліки потенційної інституціоналізації лобізму в Україні. <p style="text-align: center;">Список рекомендованих джерел: <i>Основний: Основний: 1 (7-17), 2 (175-185), 3 (77-108).</i> <i>Додатковий: 1 (42-48), 2 (171-174), 5 (7-17), 6 (434-439), 10 (403-405), 11, 12 (260-268), 14, 15 (143-151), 16 (112-123), 17 (13-25).</i> <i>Інтернет-джерела: 1-6.</i></p> <p style="text-align: center;">Практичне заняття План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Законопроект І. Шарова «Про лобіювання в Україні» 1999 р. 2. Законопроект Ю. Сахно «Про правовий статус груп об'єднаних спільними інтересами (лобістських 	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">4</p>
--	--	--

	<p>груп) у Верховній Раді України» 1999 р.</p> <p>3. Законопроект «Про діяльність лобістів у Верховній Раді України» 2005 р., внесений І. Гринівим.</p> <p>Завдання для самостійної роботи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. На основі вивчення питань лекції підготуватися до експрес-контролю. 2. Підготувати презентацію на тему: «Сутність сучасних реформ лобістського законодавства в Україні». 3. Підготувати презентацію на тему: «Євроінтеграційні чинники реформування законодавства України». <p>Список рекомендованих джерел: <i>Основний: Основний: 1 (7-17), 2 (175-185), 3 (77-108).</i> <i>Додатковий: 1 (42-48), 2 (171-174), 5 (7-17), 6 (434-439), 10 (403-405), 11, 12 (260-268), 14, 15 (143-151), 16 (112-123), 17 (13-25).</i> <i>Інтернет-джерела: 1-6.</i></p> <p>Практичне заняття План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Законопроект «Про лобіювання» 2009 р., розроблений Департаментом конституційного та адміністративного права під керівництвом В. Федоренка. 2. Законопроект «Про регулювання лобістської діяльності в Україні» 2010 р. Коновалюка В. І. 3. Сучасні законодавчі ініціативи в сфері регулювання лобістської діяльності. <p>Завдання для самостійної роботи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. На основі вивчення питань лекції підготуватися до експрес-контролю. 	<p>2</p> <p>6</p>
--	---	-------------------

	<p>2. Підібрати матеріали для роботи у малих групах за темою «Законодавство про лобіювання і розвиток громадянського суспільства: проблеми взаємодії».</p> <p>3. Зробити презентацію на тему: «Проблема розмежування понять «адвокаційна діяльність» і «лобістська діяльність» у рамках сучасних законодавчих ініціатив в сфері регулювання лобізму».</p> <p>Список рекомендованих джерел: <i>Основний: Основний: 1 (7-17), 2 (175-185), 3 (77-108).</i> <i>Додатковий: 1 (42-48), 2 (171-174), 5 (7-17), 6 (434-439), 10 (403-405), 11, 12 (260-268), 14, 15 (143-151), 16 (112-123), 17 (13-25).</i> <i>Інтернет-джерела: 1-6.</i></p>	
Разом		180
Підсумковий контроль		екзамен

**Курсивом визначено інтерактивні завдання*

3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Вплив громадян на ухвалення політичних рішень. Навчальний посібник / А. Карташов, М. Городок, С. Герасимчук. – К.: Міжнародний республіканський інститут, 2016. – 76 с.
2. Зв'язки з громадськістю. Навч. посібник / В. А. Гапоненко, В. А. Рихлік. — К.: КНЕУ, 2015. — 238 с.
3. Інститут лобіювання в Україні та за кордоном: походження, проблеми, перспективи розвитку. Посіб. / Д. Базілевич, В. В. Нестерович, В. Федоренко; Інститут професійного лобіювання та адвокати. – К.: ФОП Москаленко О. М., 2015. – 111 с.
4. Публічне лобіювання: Навч. посіб. / Під заг. ред. Р. Кобця, С. Панциря. — Київ, Фонд “Європа ХХІ”, 2008. — 160 с.

Додатковий

1. Виговський Д. Суть лобізму як категорії політичної науки. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. Вип 20, 2008. С. 42–48.
2. Віннічук О. В. Інституційний дизайн лобізму в умовах демократії. Філософія і політологія в контексті сучасної культури. 2014. Вип. 8. С. 171–174.
3. Войнич О. М. Цивілізований лобізм як чинник політичної культури: концептуальний та прикладний виміри : дис ... канд. політ. наук : 23.00.03. Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Київ, 2009. 198 с.
4. Ганжуров Ю. Парламентське лобіювання в контексті політичної комунікації. Політичний менеджмент. 2005. №4. С.50–62.
5. Герасіна Л. Практики лобізму в політичному процесі України та світу: політико-соціологічний аспект. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». 2016. № 3 (30). С. 7–17.
6. Гнатенко Н. Г. Інституціоналізація лобізму в Україні: історія та сучасність. Гілея: науковий вісник. Київ : «Видавництво «Гілея», 2016. Вип. 115 (12). С. 434–439.
7. Годний С. П. Етико-політичні засади лобіювання: зарубіжний досвід в українському контексті Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціальнополітичних дисциплін. Випуск 24: збірник наукових праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. С. 81–86.
8. Горецька А. В. Закон про лобіювання як основа регламентації лобістської діяльності в Канаді. Актуальні проблеми міжнародних відносин. Вип. 114. Ч І. 2013. С. 69–79.
9. Гуровська Т. В. Лобіювання як основний інструмент привласнення політичної ренти. Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. Випуск 40. №3. 2011. С. 110–116.
10. Денисюк А. В. Громадський лобізм в Україні: проблеми і перспективи розвитку. Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. Київ : «Видавництво «Гілея», 2015. Вип. 102 (11). С. 403–405.
11. Карпенко О. Про доцільність впровадження в Україні інституту цивілізованого лобізму державно-управлінських рішень. Демократичне врядування: електрон. наук. фах. вид. / Нац. ун-т "Львівська політехніка", Навч.-наук. ін-т держ. управ. – Львів: 2011. Вип. 7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2011_7_16

12. Малишенко Л. О. Специфіка лобіювання в сучасній Україні. Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого: зб. наук. пр. Сер. Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Харків : Право, 2012. №2. С. 260–268.

13. Похило І. Д., Буряченко О. В., Годний С. П. Олігархічний лобізм як відображення репутації політичної партії. S.P.A.C.E.: електронний науковий фаховий журнал. Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2017. Вип. 5. С. 28–32.

14. Росенко М. І. Лобізм і його роль в діяльності сучасних парламентів. Шляхи удосконалення регламентації діяльності лобістів в парламенті України. Державне управління: удосконалення та розвиток: електронний журнал. 2010. № 11. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=214>

15. Тихомирова Є. Б. Лобізм як складова міжнародного PR. Політичний менеджмент. 2005. № 1 (10). С.143–151.

16. Трофименко А. В. Концептуальні підходи до розуміння лобізму. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія. 2014. Вип. 10. С. 112–123.

17. Федоренко В., Нестерович В. Інститут лобіювання у країнах західної демократії та перспективи його легітимації в Україні. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2009. №9. С. 13–25.

18. Drutman L. The Business of America is Lobbying: How Corporations Became Politicized and Politics Became More Corporate. Oxford: Oxford University Press, 2015 – 269 p.

19. Goldstein K.M. Interest Groups, Lobbying and Participation in America. New York : Cambridge University Press, 1999. 158 p.

20. The Ethics of Lobbying: Organized Interests, Political Power, and the Common Good. Washington : Georgetown University Press, 2002. 97 p.

21. The Lobbyists' Code of Conduct. Office of the Commissioner of Lobbying. Annual Report 2012–2013. Ottawa : Office of the Commissioner of Lobbying, 2013. P. 37–38.

Інтернет-ресурси

1. Foreign agents registration act of 1938 [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://www.fara.gov/>
2. Standards of Ethical Conduct for Employees of the Executive Branch [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://ofacp.od.nih.gov/ethics/pdfs/StandardsofConduct2009.pdf>
3. Lobistinės veiklos įstatymas [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу:

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=208884&p_query=&p_tr2

4. Ustawa o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa [Електронний ресурс] — Режим доступа до ресурсу: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20051691414>
5. Code de conduite applicable aux représentants d'intérêts [Електронний ресурс] — Режим доступа до ресурсу: https://www.senat.fr/role/code_de_conduite.pdf
6. Code de conduite applicable aux groupes d'intérêt au Sénat [Електронний ресурс] — Режим доступа до ресурсу: https://www.senat.fr/role/groupes_interet.html